

ЧЕДО ВУКОВИЋ

КРИЛАТА РИЈЕЧ

КАРАЏИЋ ВУК ПОРАСТЕ У ЗНАКУ РИЈЕЧИ И УСТАНАКА —
МУЊЕ СУ НЕБОМ ПИСАЛЕ СЛОВА НОВЕ АЗБУКЕ.

И ДА ВУК НИЈЕ ТРАЖИО ПЈЕСМЕ И РИЈЕЧИ,
ОНЕ БИ САМЕ К ЊЕМУ ДОЛИЈЕТАЛЕ.

ДУРМИТОРЕ, ВИСОКА ПЛАНИНО
ИЗ ТЕБЕ МИ ТРИ СУНЦА ГРАНУШЕ. . .

Три сунца из њедара, испод чела, са усана:
Једно сунце — *ријеч ограшена,*
друго сунце — *ријеч жалосница,*
треће сунце — *ријеч за сјећање.*

И ево, ријечи узеше ријеч.

Ти се — рекоше — ловац без милости.
С пером у руци вребаш.
Нижеш нас у редове које си сам смислио,
нас не питајући.
А ми смо старије од тебе.
И знај:
немаш другога бога
до ријеч из уста
и ријеч за ухо.
На кољена пред божанствима ријечи!
Себе као жртву принеси!

И поведоше коло око мене.
Слегнух раменима —
ко не цијени ријеч, не поштује себе.

И шапну ми пјесник Хорације:
„Пропашће дјела смртника,
али љепота и чар говора живјеће вјечно!“

Проговара ријеч за сјећање:

ПОД ОНОМ ГОРОМ ВИСОКОМ. . .

Излијећем из грла пећине,
из грла прачовјека,
летим с брда на брдо,
сударам се с горама,
враћам се као ехо.
И човјек помисли:
ријеч лети — к р и л а т а р и ј е ч!

Невид-крилима машем,
облијећем главе и борове,
перем крила на извору,
мутим облаке,
сазивам претке и богове,
разгоним чини и мађије,
кунем зле духове. . .

Из грла пећине,
из грла прачовјека,
из грла Хомерових јунака
излијетах ја,
к р и л а т а р и ј е ч!

Јадикује ријеч жалоснице:

ДА СЕ, ЈАДНА, ЗА ЗЕЛЕН БОР УХВАТИМ,
И ОН БИ СЕ ЗЕЛЕН ОСУШИО. . .

Не дај се заварати:
ту сам ријеч-слика —
из мене не израста бор
ни зелен ни сух,
из мене црнозбори очај,
из мене бије незнађе.
Слика сам,
слика многолика.

Мину болови, умукну вапаји,
вратим се у себе —
и опет сам ријеч
и опет сам бор.
Па кријем од себе
лице и наличје.

Од искона
пјесма сам и суза напоредо —
суза не угаси пјесму,
пјесма не утјеши сузу.

Огласи се ријеч ограшена:

МУЊА ГРОМА НАДИГРАЛА. . .

Мисао сијевне — гласом се огласи.
Здраво да си,
искро под тјеменом, искро из ока!
Сад сам пјесмотворка,
па заумница и здравичарка,
па шаљивица и поигрица и поскочица,
сад покликуша и причалица. . .
Здраво да си,
рјечита свјетлости,
поздравља те ријеч ограшеница!

Изговоре ли ме поново
иста уста,
нијесам иста,
али то сам ја!

Изрекну ли ме
друга уста,
нијесам иста,
али то сам ја!

Сјенке немам —
своју ми сјенку подмећеш,
човјече сјеновити.
Има ли у теби свјетлости,
то сам ја,
ријеч ограшена!
Из мале земље,
из црногорске,
нијесам мала,
нијесам мања од сабраће
у мојем шир-свијету.
Извирем
да би из мене извирало.
Увирем
да би из мене ницало.
Раџам се трипут:

искра — мисао,
 зрак — изречена сам,
 одбљесак — примљена сам.
 Трипут се рађам,
 мрем безброј пута,
 а смрт ми само једна.
 И тако чекам нестанак,
 потоњи мој зрак
 у нечијем рошћу,
 у даровитом ил сивом издаху.
 И боли ме кад збориш:
 нијеси даровита ти
 већ глава из које си;
 А ја знам:
 дар је мој и твој —
 из истог издана,
 исте мјере.

Питаш ме:
 која си ти међу ријечима?
 Ја сам она која пита,
 ја сам она која се пита!
 Огласим се као звук —
 и звук јесам.
 Навучем маску —
 и слика и лик јесам.
 Не бивам ли
 ни ово ни оно,
 опет јесам!

Па, ископај ме као рудачу,
 златну нит из стијене.
 Истамнички, изискри
 мене вјесницу и ковачицу,
 јер ми је веле тужно,
 свијетлој,
 у тмуши вјековати!

Узе зборит ријеч за сјећање:

ТЕКЛА ВОДА НА ВАЛОВЕ . . .

Течемо ми, ријечи, теку језици —
 хучимо и бучимо на валове,
 обарамо и подижемо,
 ми завјеренице,

кроз олује ратне,
кроз поморе и сјече.

А ја једна станем —
сјећам се свега,
а себе прве и себе потоње
сјетит се не могу!
Родих ли се из плача човјекова?
Кликнух ли од радости?
Да ли ме дозвола, да ли ме изрече глад?
Да ли грч страсти, грч рабања?
Да ли излетјех — искра сјећања пробуђеног?
Да ли од страха смртног крикнух?
Да ли запјевах?
Текла вода. . .
Јесам,
а не знаш шта сам!
Себе се сјетити не могу!

Ти ме од људи усвајаш
ухом видовитим.
И твојски живим
у твојем даху и маху.
И твојски себе поимама,
и твојски себе казујем,
а родбину моју
тек слутим, тек осјећам.
И тако
себе у блијеску спазим,
док ме нитима многим,
зрацима хитрим
уплићеш у зањихана кола.
И сад ме нагониш
да зборим — ми!
И ево,
приносиш са свих страна
ријечи-огледала:
у њима назрем свој лик,
неухватљив.
За себе јесам
у трену прозрака —
за тебе, за људе
могу вјековати.

Ја сам осуђена
„рута крај пута“ —
свијет опричавам,
свој коријен и траг не видим.
Кријем себе од себе!

Разигра се ријеч ограшена:

СКОЧИЛА СКОКОМ ЈАБУКА
НИЗ ОНЕ СКАЛЕ ЗВЈЕЗДАНЕ. . .

Скочих, маштарица,
уз оне скале сунчане,
уза скале мјесечином ткане.
Скочих, крилатица, опијеница,
куд твоје око не сеже.
Из главе потекох
у легенду, у изреке,
у спјевове и казивања чудесна
о свијету — о билом и небилом.
Скочих, заумница, замамница,
маштарка без међа —
роним у висине,
са разумом се надскачем.
Будем ли име нечему
чега није било,
то намах оживи, то постоји.
Нема ријечи без ослонца —
зар могу бити нестварна!
Скочих низ скале звјездане,
творбеница —
уза скале сунчане,
уза скале мјесечинасте.
Ријека ме носи, низноси,
брдо ме ломи надвоје,
не признајем одјек —
нијесам то ја!

Издаље ће ријеч за сјећање:

СВИ СУ ПУТИ НЕДОПУТИ. . .

Кренух из старине, из незаборава,
успут погубих богове —
Дајбога и Перуна
и на ријечи некој заборавих Ладу,
јесени неке.
И медовина ми огорча,
глас ми огорча,
сјећање се истањи.
Челом о планине, ногом у море — стани!
За горе и ријеке срицах имена туђа.

Неке именовах ја, именована.
Ријеч за сјећање,
прастара, прасловенска.
И сад у мени куца древни сат,
тихо па бурно и на прескоке —
одбројава моје вријеме,
одроњава твоје вријеме, човјече.
Сви су пути недопути.
А ја велим:
ако ријеч нијеси, човјече,
онда нијеси!
Проговори — да ти кажем ко си!

Тужи ми се ријеч жалосница:

ЦРНИ ВРАНЕ ПОЛЕТИО...

Нијесмо ријечи ојађенице,
нијесмо уклетнице.
Нанижеш нас у ланац јадовити,
продахнеш сузом и јауком —
те смо тугованке и тужбалице,
бол-ријечи,
те смо жалбенице и појекуше и нарикаче.
Проплачемо и прокукамо с тобом.
Ни небо није вазда ведро,
а тек ми, јадовнице.
Људске смрти оплакујемо,
нас нема ко ожалити.
Ријечи мру без ријечи.

У заносу пушташ
голубове из кавеза.
У твојим баснама
рјечите бивају
птице и рибе и лавови.
У твојим еповима
плачу богови, наричу нимфе,
плачу извори и гране,
плачу коњи и цвјетови,
плачу пјевачи.

Иста суза капље
на нијеме усне.
Које ли, какве ли се ријечи витлају,
наслијебене, зјеном привићене?

Каква узмучена јата,
 безгласјем окована,
 враћају се у себе
 и куну кору тјемепа?
 Куд ли ће свјетлобрачје ријечи,
 промуцаних, пројецаних,
 у себи оплаканих?

Па, окрени лист.
 Можемо се хватати и у радосно коло —
 ми исте, ја иста.
 Оптужујем, браним и судим,
 подижем и гасим,
 тврдим и поричем —
 ја иста, изазвана.

Сама сам на мећи —
 ни топла ни студена.
 Здружена бивам
 од ватре ватренија,
 од леда леденија.

Окрени ме, обрни ме
 као јабуку, као земљу спрема сунца —
 огрни ме свјетло-тамом,
 мене исту.
 Авај мени —
 гоне ме поборе!
 Благо мени
 кроз рјечите горе!

Брани себе ријеч за сјећање:

ВИША ЈЕ ГОРА ОД ГОРЕ...

Да је знано и да је вјеровано:
 хтједоше ме надјачати
 ријечи поповске, уњкаве и мрњавае,
 ријечи молитварке и бајалице
 што на тамјан мирисаху —
 свјати и помјани и амин,
 ријечи испод црквених волтова,
 из књига у сребро окованих,
 ријечи од тајанства и непојама,
 ријечи заупокојене,
 па ријечи славјаносербске,

од живота далеке,
хтједоше ме надгорњати. . .
Из мене проговори народ тежачки,
народ даровити, народ умнички —
одбраних се!

И да је знано:
хтједоше ме отровати
ријечи писарске, канзалијерске,
туђице наказане и понашене.
Ни ту се не дадох —
виша је гора од горе!

Пита себе ријеч ограшена:

СВИ СУ ДАНИ ОД СРЕБРА СКОВАНИ. . .

А ријеч? А ја?
Нека будем од сребра и злата —
мисао златна, глас сребрно звони.
И шта још?
Жиле под челом,
гране под небом.
Из таме свјетлост пијем
и ничем, умница,
свјетлија од зрака.

Сад сам цвијет, сад сам лист.
Цвијет тамно-сјајан —
не изброји боје, не разлучи мирисе.
А лист жут и лист вјечно зелен.
Отргне ли ме вјетар,
војска се лишћа разлистава!

Не да на се ријеч за сјећање:

ТАВНА НОБИ, ПУНА ТИ СИ МРАКА. . .

Нека је знано у вијек вјечни:
навојштише ријечи најездаре,
туђе, од туђине туђије,
ријечи мачаре, ријечи сјеклице
по грлу ме сјекоше,
ријечи затирачице

огњем ми огњиште тулише,
 ријечи мракородне
 ланце ми о грло вјешаше,
 ријечи тирјанице
 на колац ме набијаше —
 паски им псовах све на свијету!
 Сјекоше, вјешаше, отимаше,
 у тамнице, у логоре гонише,
 у земљу ме сабијаше.
 Али ја ницах, устајох по горама,
 рабах се уз упрете, искаках из колијевки,
 буне дизах, војевах и хајдуковах. . .
 Јекнуше струне са гусала,
 јекнуше струне из грла,
 кликтајем
 с орловима се надметах.
 А небо препуно звијезда
 и не попиру једна другу.

Ај, тавна ноћи,
 далеко ли је до ријечи-звјезде,
 до зорњаче!

Па се срди ријеч ограшена:

ОБЛАК СЕ ВИЈЕ ПО ВЕДРОМ НЕБУ. . .

Зачестише, кренуше нас потопити
 ријечи помодарке, скоројевићке,
 куга и сида за мисао —
 супер и шопинг и цогинг, имиц и мини-фарме. . .
 Лакопаметастим искрену се небо —
 кужно им сунце са запада излази.
 А ја жудим племенит калем —
 источник да ми блиста
 са четири стране свијета!
 Али зло само не долази.
 Зачестише ријеч отуђене —
 са трибина, са звучника,
 празнозвонке, округласте и тамне,
 лете у висине — падају у своје поноре.
 Неријеч не стреми к дјелу.

А ја, ријеч ограшена, поручујем:
 врело Пиве, потопљено,
 и под језером остаје врело!

Ено, свијетли по домовима, над књигама —
до неба шикља ријеч-врело!
Ријеч радна, ријеч животна поручује:
дубље је врело од језера,
дубља сам ја, крилатица,
изворна ријеч, непотопива.
Бране ме преци и потомци рјечити.
С каменом о грлу
нећу потонути —
полетјећу бијелим крилом!

Узвину се ријеч за сјећање:

**ОЈ ОРЛОВИ, ОРЛОВИ,
ЛЕТИТЕ ЛИ ВИСОКО?**

Вјесница без предаха
из главе у главу
предајем поруке трена и вијека. . .

Присјети се:
саградих све што би и што јесте,
зажегох први плам у пећини
и под твојим ребром,
запах лук и стријелу
и штитом те од страха не заштитих,
покренух точак за кола
и точак времена у теби,
покренух ја, ријеч-градитељка.
И саздах пирамиде и небодере
и мостове с обале на обалу,
с облака на облак. . .
Природа-творитељка
подари ми моћ коју сама нема —
ја је надстварам.
И бивам
четврта димензија
свега неживог и живог. . .

Па, тргни се —
у ријеку и ријеч
не ступај мутна корака.
Бистру ријеку чуваш ти.
Бистра ријеч чува тебе.
И сјети се:

све твоје вјере и невјере
 протицале су преко мене,
 све твоје пловидбе и бродоломи
 тонули у моје тамнине,
 сва твоја зидања, сви продори и разури
 мојим су гласом јечали,
 сва голема открића
 из моје искре узлијетала,
 а гдје сам ту ја?
 Па се тјешим:
 уз мене само ти,
 уз тебе само ја —
 недјелјиви, усправни јесмо!

А ти се са мном поиграваш —
 кроз јаукасте звучнике
 ломиш ме, расипаш у одјеке,
 придајеш ми крила све јача
 да прелетим горе снијежне,
 да океане пребродим,
 да се винем к звијездама. . .

Је ли ми тамо исходиште,
 је ли ми тамо угасиште —
 звјездани прах,
 честице ријечи у бескрају?

У хору се ријечи преплићу:

**МИ ИДЕМО ПРЕКО СЕЛА,
А ОБЛАЦИ ПРЕКО НЕБА. . .**

С ону страну брда,
 с ону страну ријеке,
 с ону страну меће под тјемом
 умјесто нас
 друге ријечи изговараш!
 А ми се од тућица
 не тућимо.
 Сјакте се мозаици ријечи —
 звјездана кола небом.
 И кад нијесмо исте,
 иста је крв у нама.
 Од исте смо грађе —
 од мисли, даха и гласа.

И пружамо несаломљива крила
преко мећа,
преко планина,
преко ријека,
преко стољећа.

Трагом трага ријеч за сјећање:

ПРОБОХ КРОЗ ГОРУ,
НЕ ЗНАМ КРОЗ КОЈУ. . .

Плетемо људске мреже и свјетове,
објављујемо ратове и љубави,
најављујемо мијене,
дајемо им имена. . .
О себи, човјече,
питај своје ријечи,
из коријена питај.
А кога да питамо ми?

И почесмо копати
по својим мијенама кроз вријеме.
Пред огледалом сазнања
окрећемо се.
себе крешемо, крпимо, расијецамо
надвоје и начетворо,
вадимо жиле,
одвајамо прирастке,
кроз непрозир вјекова запомажемо. . .
А живот нас меље
и мливо је сјеме. . .
Ти нас изазиваш, човјече:
док је људи — биће ријечи.
А јача је наша истина:
док је ријечи биће људи!

Па се вајка ријеч жалосница:

ТЕШКО ТРАВИ КОЈА РОСЕ НЕМА. . .

Грохотан смијех,
ропски окован,
у тами самице —
и то сам ја, јача од зла!

А тешко мени —
 свијет одгонетам,
 а себи сам тајна.
 За себе сам свијет,
 а не могу сама.
 Не могу себе
 собом проникнути.
 Не могу себе
 собом потиснути.

Па се здружујемо у сазвјежђа —
 да не самујемо,
 да не тугујемо,
 да себи не робујемо,
 да не гаснемо саме.

Утјешнице,
 себе утјешит не можемо.
 Видарице,
 себе извидат не можемо.
 Опијенице,
 себе отријезнит не можемо.

До дна рони ријеч за сјећање:

ОЈ, САН МЕ МОРИ, САН МЕ ЛОМИ. . .

Јесам ли јава твојег сна,
 твојег прасна?
 Јесам ли дах
 између јаве и сна?
 Шта је у мени сан
 а шта јава?
 И ја сањам свијетле снове
 и сне грозоморне, ја снозборица.
 Па бих да се отмам,
 ка дну да узлетим.
 Је ли моја мисао,
 моја срчика,
 је ли богатија, дубља, пространија?
 Је ли мој коријен снажнији од мене?
 Је ли моја мисао
 моја унутрашња свјетлост?
 Ако јесте, никад је не спазих.
 Јесам ли ја
 прозрачни, гласни зрак,

из мисли рођен
и њоме надојен?
Јесам ли предачки,
јесам ли потомачки глас
под тјемом твојим,
на твојим уснама?

Лијечи себе ријеч ограшена:

ИЗВОР ВОДА ИЗВИРАЛА . . .

Сад сам кап росе,
кап из облака,
кап са крљушти рибе уловљене,
кап у ријечи, у мору —
носим лађе и утопљенике
надимам једра кроз модре даљине,
кроз стогоба,
бијела једра — листове поема,
мрка једра —
бистра суза на трепавици. . .
Па бих да миришем као горски цвијет.
Узаман,
чисту ријеч
прљава уста окаљају,
чиста ријеч
не опра пакосна уста,
чиста уста
не опраше погану ријеч!

Збор зборила ријеч за сјећање:

БЕВОЈКА ЈЕ ОГЛЕДАЛО КЛЕЛА . . .

Јесам ли истинит лик,
јесам ли привид?
Јесам ли огледало
или сам лик
у огледалу, у себи заробљен?
Или се у мени ти, човјече,
огледаш изнутра и споља?
Или ја, радозналица,
завирујем у тебе,
ријем по твојој крви?

Или се у мени
сав твој свијет,
од искона до кона,
себи чуди,
себи руга,
себи се радује и себе обмањује —
у себе загледан?
А свијету ријеч
вјерна и невјерна.
Или моја истина
може надјачат истине свијета?

И не куни огледало, Ђевојко,
ријеч-огледало срећу ти квару,
ријеч-огледало срећу ти зове.

Себе мами ријеч жалосница:

НО ЈЕ ТАМО ЗЛА ТАМНИЦА . . .

Не расту травке из гробова,
ничемо ми, ријечи покопане,
Смртни нас издах пресјече —
неизговорене, и у гробу растемо
као нокти и плаке. . .
Кумимо и молимо:
не газите, послушните —
из живих уста опет ћемо зборити!
И ја, неутјешница,
звјезда сам — кћи простора и таме,
сама се палим и гасим.
Сунце сам сјајно
и сунце помрачено.
Облак сам — себе небом заклањам.
Кућа сам пуна чељади —
земљи предајем ја њих и они мене.
Па нагоним и разгоним
тучне олује,
мутим и бистрим ријеке
и откидам главу пијетлу
што поје у невријеме,
што зору зори прерано.

Ријеч и звјезда,
ријеч и кућа,
ријеч и смрт
једно смо, једно.

Рони оком ријеч за сјећање:

**ВИДИШ, БРАТЕ, СУЖЊИЧАРА —
МЕНЕ ВОДЕ ТУБЕ ОЧИ. . .**

Изрони у сну
моја *подријеч*,
лептир црнокрили.
Једва препознах себе, неречену —
устресох од језе.
Па ми се она изјада,
па ми се она нахвали:
У подруму свијести
тамнујем и вјекујем,
ројим се и благујем,
скривена од зрака,
скривена од мрака,
подријеч,
твоје наличје и лице — твоје ја,
мени и теби недокучиво!

Пренух се, отех се сну.
Трепавице ми додирну
прозиран вилински коњиц.
Лепршну и кликну:
Ево ме опет!
Ја из подрума
сад сам *надријеч твоја!*
Благословена да си, несаницо,
у чело те љубим!
Ти ме ослобађаш —
из тебе узлијећем
у трен, у вијек без краја!
Речена тише од тишине,
речена без свједока,
остајем непорецива!

Па, куд да се окренем?
Ако сам ријеч за сјећање,
ако сам средишњица,
зар се у моју матицу сливају
одјечи подријечи,
одјечи надријечи?

Себе тражи ријеч ограшена:

ОЈ ЈАВОРЕ, МОЈ РОБЕНИ БРАТЕ . . .

Пјесмо на хартији, ослушни!
 Пригрли саговор дрвећа и вјетра,
 шапат и хујање и прасак скршене гране.
 Из коријена струји навише
 тамни, дубоки говор земље —
 здружује се с поплавом сунца
 и високе модрине.
 Ту игру, тај саговор дубок и зрачан,
 у себе усади!
 Пјесмо на хартији, знаш ли?
 Из оне бјелине
 у теби шуме храстови и јаворови,
 посјечени, самљевени, сварени,
 у листове стањени.
 Хује и шуме из хартије,
 машу гранама, запомажу,
 дрхти лишће, трепере заперци и ресе
 на вихору пјесме,
 с крвљу, са дахом пјесника смијешани.
 На вјетру пјесме
 лист — трепери слово,
 грана — њишу се ријеч и стих,
 крошња — бруји пјесма вихорова,
 појекују горе и висине.

С тајном збори ријеч за сјећање:

ОСУ СЕ НЕБО ЗВЈЕЗДАМА . . .

А ипак велим:
 мање је реченог него нереченог!
 Док уста ћуте,
 ми тумарамо у пећини — слијепи мишеви,
 узаман даждимо и сијевамо.
 Непробућене, себе будимо,
 клијамо, у кола се хватамо,
 себе калемимо, одежде навлачимо,
 брусимо се једна о другу,
 о незнан-таму брусимо се.
 Неречене, у себи речене,
 главу заносимо, главу заводимо,
 својим се вином пјанимо
 и буне против главе дижемо.

Више нас је неречених.
Живе а нерођене вијемо се.
И питам те, човјече,
јер наш си отац и мајка
и дијете у нашој школи:
откуд се и како искримо под тјемомом?
Којом се азбуком биљежимо
и у ћелије слажемо?
Како себе памтимо, питам те. . .
Како из заборава израњамо?
Какав је то запис
за глас, за ријеч, за мисао?
Који су знаци за музику
или зајев с ријечима?
Како се утискује црвено, зелено и црно,
па лавез пса и крик птице,
па хујање вјетра и мора
и хитро гргорење потока?
Који су записи за врело, љуто и горко?
Како ли се уцртава сијев из облака,
па сама ријеч муња,
па гром и страх од грома?
Који су знаци за мајку, за дрво, за хљеб
на више језика
под истим тјемомом?
Како се множе и дијеле
мисли и бројеви и сјећања?
Теку ли записи
глас по глас, слово по слово
или се нижемо ми, ријечи,
или слике наше
или срж наша — мисао сликовита?
Какве ли су стрјеловите везе,
па бујице и токови,
лобањом омеђени?
Прегни, човјече, да разгрнемо тајну!
Зовем те у помоћ,
а ти зовеш мене.
Па како ћемо се, јадни били,
уздићи до коријена својега?

Бољу се отима ријеч жалосница:

ПРШТЕ ЧЕЛО НАЧЕТВОРО,
АЛ' НЕ ПРШТЕ ПЕТОКРАКА!

Пет кракова ријечи,
пет части свијета,
пет и неброј токова
ка сливу слободе хитају.

И над туђим гробом
плаче се над собом.

Али, нека прсне чело,
неће прснут ријеч петокрака,
непогубива.
Петокрака —
пет части свијета
у једној ријечи.

Себи шапти ријеч опрашена:

ПАДЕ ЛИСТАК НА ЛИВАДУ . . .

И тишина проговара,
док самујем, док се гњијездим
и док извор себе крије.

Уз ријеч се пјесник пење,
уз свијетли зрак ријечи.
Мјесечар — к мјесецу,
сунчар — к сунцу.

А ти ми збориш у тмини:
браним те, ријечи, од себе,
од других брани се сама!

Но ја ти одговарам:
не преноси на ме своје неправде,
рад — само три,
нерад — пет слова!
Па ти наређујем:
и мраку на ухо истину шапни,
истину збори и кад ти се не збори!

И још трага ријеч за сјећање:

ШТА СЕ ОНО У ПЛАНИНИ СЈАШЕ. . .

Можемо ли се ријечима звати,
ми неречене?
У главама, у нерођеној дјечи, у гробовима —
тамне звјездани свјетови.
Бивамо искра и наговјештај,
полусвјетлина.
И све то бијасмо и јесмо:
неријечи, антиријечи —
час претходнице иза којих нико не ходи,
час зачетнице без проника,
па у клици замиремо
и себе затиремо
или бивамо ниједи одједи реченог,
искричав прах за звијездом.

Њицу се тамни
звјездани свјетови у главама
и лијегају у гробове —
тама се таме враћа.
Па врело извире несвјесно себе
и крило лети несвјесно себе.
Из ројишта нереченог
варничимо се и полијећемо,
трајемо и мремо.

И слутим:
У мисли сам ја,
ријеч-изворница.
И ево,
гибље се борба неодлучива:
је ли више мене у мисли,
је ли више мисли у мени?

И признај, човјече, реци:
ја сам ријеч!
Тад ћу признати:
ја сам човјек!

Три ријечи гласом поипраше:

ВЕЗАК ВЕЗЛА ЛИЈЕПА БЕВОЈКА...

Вез очима и гласом —
 игра ријечима, игра ријечи.
 Вез и платно ноћи —
 пламичак уврх свијеће,
 свијећа у погачу,
 свијећа међу дојке забодена,
 бјелина поноћи, свјетлодјелница.
 Игра ријечима, игра ријечи.
 Вез и платно дана —
 борова грана — брзоговорка,
 храстов лист — изрека,
 шара у камену — загонетка,
 грана корала — басна из рибе проговара,
 ледена шара — ријеч-зјеница,
 ситан вез супротница — образ црњи од сунца,
 ситан вез укштеница — гране и муче и руке унакрст,
 ситан вез сазвучница — игра-чигра, чигра игра...
 Кап по кап,
 зрно по зрно.
 Да није игре ријечи —
 да није веза на платну дана,
 да није веза на платну ноћи,
 шта би прагови и планине,
 шта би висине и пећине,
 шта би промови и ријеке,
 шта би нијема уста?

А жести се ријеч ограшена:

БЈЕШЕ ВЕДРО, ПА СЕ НАОБЛАЧИ...

Далеко лијепа кућа
 ћуталицама —
 у тамницама, у самицама чамимо.
 Нијесу нам драги
 говорције —
 расипници ријечи, незнањини.
 Ваде нас из плитка ума,
 ору ваздухом,
 не остављају бразде ни сјемена.
 Или нас згрћу
 и бацају у вјетар као пљеву.

Од срца су нам далеки
насилници, наши мучитељи —
и нас и људе
ломе, скрнавe и крешу.
Мрзимо
љепорјечиве лакташе —
огрћу нам удворички плашт
и пењу се уз нас
као уз степенице.
Пењу се, стају на тјемена
умнијих глава.
А на крају
себе у скотско блато уваљују,
по себи газе!

Игра, трепти ријеч за сјећање:

РОДИ МАЈКА ДЕВЕТ ПОСОБАЦА. . .

Дивота над дивотама!
Дјечја уста
гугућу и цвркућу и тепају —
глас голубији у грлу.
Рјечито говори
дјечје лице.
Зборе и руке и ножни палац у устима.
Иште нешто
суза на трепавици.
Суза се смијехом озари.
Плач и глас и слог —
ријечи дјетиње.
Најчистији тренуци
људске праријечи —
љепота и милина,
глад, страх и љубав
и разигране чаролије.
Оком и гласом
ступа се у свијет ријечи,
у људски свијет.
Уз мајчину сису
дјетиња ријеч —
бисерни звон проговара,
млијечна кап живота,
о зрак сунца окачена.

Љуто цвили ријеч жалосница:

БЕ СИ БИЛА БЕ СИ ДАНГУБИЛА?

Јадна ти сам и жалосна!
 Нијесмо криве ми, ријечи неспутане —
 из своје коже искачемо,
 разбацујемо се и ћаскамо и проричемо,
 цјењамо се са истинама,
 лажињамо и блебећемо,
 китимо залудње приче,
 у лудилу посрћемо,
 играмо се машкара и клонова,
 па се варкамо,
 једна другу олајавамо,
 пањамо и тужакамо,
 од зависти крепавамо,
 залијећемо се у тумачење снова,
 а снови нас тамо огрћу...

Немио живот
 и ту нам грбу додијели —
 издајемо своју срж,
 ни честиту ни срамну,
 од бјелине бјељу срж.
 И бива да залудно течемо и течемо —
 пусти водотоци без слива и ушћа.
 Или се,
 за казну себи изречену,
 уливамо у вријеме,
 за нас равнодушно.

Три ријечи сложено наздравеше:

ВИСОКО СЕ СОКО ВИЈЕ...

Напијмо се из исте чаше
 у част бесједника,
 златоуста свих времена,
 саздатеља и ковача
 ријечи умне и бритке и сјајне,
 ријечи за трен, питке и трошне,
 ријечи узвишене, ријечи трајне!

Опиј се с нама из пехара пјесника̂,
 опијеника нашим пићем!
 Надој се пјенушавцем
 стихотвораца вјечних
 и оних што никад не написаше стиха,
 пјесника у даху, у слици, у звуку,
 пјесника уз огњиште сиротно,
 уз дјецу голотрбу,
 пјесника-немира,
 пјесника на дјелу, на умору. . .
 Опијмо се, дакле, изазовом пјесника̂ —
 животе своје разнизаше
 у ријечи сликовите и звуковите,
 у ријечи чаровите и камените,
 коване и прековане,
 у ријечи ограшене,
 у ријечи жалоснице,
 у ријечи за сјећање. . .
 Гласом себе надрекоше,
 Ријечима себе надвисише!

ЗЛАТНИ КОВЕ И СРЕБРНИ, ЛИЈЕПО ТИ СЈАШ . . .

У вијек вјечни хвала ти, човјече,
 што изговори мене,
 од града тврђу, непорециву.
 Ти уздиже ријеч-стијену
 с перјаницом јавора на врху.
 О мене, стјеновиту,
 сламају се олуже тучане.
 Брид мој, оштрији од мача,
 дочекује замахе силника, насилника.
 И да је знано —
 мој сјај сажиже нискости
 од даха и стопе ниже.
 Па бивам кременита —
 из моје кичме
 невријеме креше варнице. . .
 Не да се пјева и приповиједа,
 но да смо усправни,
 мој човјече!

Па наздравља ријеч ограшена:

РАДУЈЕ СЕ ЗВИЈЕЗДА ДАНИЦА —
ЖЕНИ БРАТА СЈАЈНОГА МЈЕСЕЦА,
ИСПРОСИЛА МУЊУ ОД ОБЛАКА . . .

Нека је срећно и честито!
Сврставаш ме у ријечнике,
род ми одређујеш,
а ја ни мушко ни женско.
Сазиваш свадбе без сватова —
жениш ме и удајеш,
спарујеш с ријечима
из далеких земаља,
па ме удајеш и жениш
с мртвим ријечима из давнине
да једна у другу проникнемо.
Претачеш крв нашу
из времена у вријеме,
из ријечи у ријеч,
из језика у језик,
из вене у стаклену цијев. . .

Па, нек је срећно и честито!
Ја сам за љубав и братство
свих ријечи свијета,
које су биле и које ће бити.

А ти нас не бацај
на ратне кланице!

Опи себе ријеч за сјећање:

ПРОБОХ КРОЗ ГОРУ,
НЕ ЗНАМ КРОЗ КОЈУ. . .

Моји свјетови недогледни
искре се под тјемом,
њишу се под небом.
Свјетлине и сазвјезђа,
мрачни простори,
пресијецани стријелама зрака.
Моји свјетови —
ти бескраји,
та кола варничавих свитаца,
та кола завитлана,

слојеви наслеђа и сазнања,
та кола самородних мисли,
ти ројеви искри
без знака и имена
у предјезику људском,
ти ројеви искри
у неброј језика разројени,
ти свјетови страха и наде,
те свјетлине адске и умилне,
ти огњеви страсти,
ти огњеви лудости и дара и мудрости,
ти свјетови бескрајни
под тјемомом,
те тмине и свјетлине, ти свјетови,
од мене, од тебе,
од себе скривени!

Кроз сузе ће ријеч жалосница:

**ЧИНИЛА САМ ДЕВЕТОРЕ ЧИНИ,
СВЕ САМ ДЕВЕТ У ВОДУ БАЦИЛА . . .**

А узалуд, господару!
У теби су кругови пакла.
Ево и нас. Изброј ријечи —
у девет кругова,
све гори од горега.
А не горимо ми —
сагоријева огањ у нама,
пламење из нас, из тебе —
пожари наоколо!
Изброј ријечи
у девет змијских кругова:
лажнопојке и прељубнице,
потајнице и дволичнице,
ласкавице и клеветнице,
нераднице и прождируше,
завиднице и крадљивице,
митнице и грабљивице,
насилнице и рушитељке,
раздорнице и издајнице,
злоћуднице и посјекуше !
И куд бих још . . .

Прекиде је ријеч ограшена:
Не плачи,

кад се многима пјева!
 Не пјевај,
 док се многима плаче!
 Ево и мојег низа —
 нек се ријечи—сестре разиграју:
 заноснице и тепавице,
 свјетлосузе и видарице,
 искренице и творбенице,
 откривачице и сазнанице,
 буднице и успаванке,
 радоснице и миротворке,
 правдоборке и слободарке,
 храбрице и бунтарке,
 заљубљенице и маштарке!
 Уметну се ријеч за сјећање:
 Станите!
 Између ваших кругова
 бије моје врело,
 врело сјећања и заорава!
 У њему се смјењујете и скривате,
 у њему се мијешате и тучете,
 у њему се мирите и почивате,
 у њему сте,
 у њему сте. . .

Све ријечи, а глас као један:

СУНЦЕ ЗАБЕ ЗА НЕВЕН, ЗА ГОРУ . . .

Из нас природа —
 Искон и кон зборе.
 Усправна стијена
 и без ријечи уклесане
 бива рјечита ријека.

А ти,
 који си наша колијевка
 и наш гроб,
 знај:
 ослијепиш ли, твоје смо водиље;
 док те воде очи,
 твој смо вид и видик.

Удари челом
 у свјетло свих свјетлости —
 од нас, од твојих сародница

сагради кулу с врхом озвјезданим,
кулу свих ријечи,
кулу свих језика,
кулу невавилонску,
собом нерушиву.
У темељ узидај
ноћ првога плача
и смијех — плач ограшени.
У темељ горњи, у врх куле
усади слутњу
озрачја потоњег:
сви језици и све ријечи
у једну —
у сверијеч, у неријеч.

И не узноси се!
Док именујеш себе
и све око себе,
не затварај очи:
право би било
да име не добијаш на почетку
већ на крају пута —
име се животом заслужује!
И не заборави:
човјек створи ријеч,
ријеч ствара човјека!

Отех се ријечима — једва до ријечи добох:

**ДУРМИТОРЕ, ВИСОКА ПЛАНИНО,
ИЗ ТЕБЕ МИ ТРИ СУНЦА ГРАНУШЕ. . .**

Три сунца из њедара, три сунца испод чела, три сунца са усана:
једно сунце — *ријеч ограшена,*
друго сунце — *ријеч жалосница,*
треће сунце — *ријеч за сјећање. . .*
сва три сунца — *ријечи крилате!*

